

DE GENTSE METSELAARSSTAKING VAN 1898

Reeds bij het begin van de meimaand groeit in 1898 de sociale onrust bij de Gentse metselaars. Hun vereniging vraagt de socialistische partij om steun wanneer het wegens “den kwaden wil van wege de bazen” nodig mocht blijken tot een staking over te gaan (1).

Een paar dagen nadien reeds was het zover. Op zondag 8 mei had een meeting plaats in het *Café du Nord*, waar beslist werd dat de staking op donderdag 12 mei zou beginnen. Een laatste voorbereidende vergadering werd de avond te voren gehouden in de *Valentino* op de Kuiperskaai.

De eisen van de metselaars waren:

1) Eerst en vooral looneisen: ze willen 40 centiemen loon per uur voor de “plafonneurs”, 30 voor hun “dienders”, 36 centiemen voor de “metsers”, 28 voor hun helpers en 34 centiemen voor de aardewerkers.

2) De werktijd mag ten hoogste 11 uur per dag bedragen met een rustpauze van anderhalf uur inbegrepen. Alle uren boven dit maximum moeten betaald worden à rato van drie uur betaald voor twee uur werk.

3) Eis tot afschaffing van de gedwongen storting - die van het loon afgehouden werd - voor verzekering tegen ongevallen op het werk. In de plaats eisen “de metsers” dat de ondernemers zelf uit eigen zak hun werknemers zouden verzekeren.

4) De kosten voor voeding en treinreis moeten vergoed worden alsook de uren op de trein.

5) De uitbetaling van het loon moet elke week gebeuren en niet langer om de veertien dagen.

Voor grote werken moet dit voortaan op de werkplaats zelf te gebeuren.

De stakers waren optimistisch over de verwachte resultaten. Zo lezen we in *Vooruit* van 11 mei:

Daar de strijd der metsers heel rechtvaardig is, en de eischen door hun gesteld zeer billijk zijn, bestaat de grootste kans, wanneer elk in de mate zijner krachten steunt, te overwinnen, gezien het tijdstip goed is gekozen en de bazen gedwongen zullen zijn alles toe te geven wat er wordt gevraagd.

Hier en daar was er een werkgever die op het ene of het andere punt enige toegeving deed, zo bv. in de toen in opbouw zijnde *Filature de Rooigem*, buiten de Brugse Poort. Over het algemeen echter weigerden de ondernemers aan de eisen tegemoet te komen. Het werd een uitputtingsslag. Men verweet de

(1) Zie *Vooruit*, 6 mei, 12 mei, 15 mei, enz. (1898).

metselaars ze “dronkaards waren en den maandag en dinsdag niet werkten” en dat het met de gevraagde opslag te vrezzen viel dat ze dan ook de woensdag niet zouden werken. Op deze kritiek antwoordde een voorman van de metselaars, Pieter Pagnon, “dat bij de socialisten dat gebruik reeds verdwenen was”. Dit werkverzuim was dus wel degelijk een reëel en in het beste geval een nog heel recent probleem.

Als tegengewicht schetste een andere leider, Karel Bontinck, “met groote aandoening den armzaligen toestand der metsers”. Wekenlang soms zagen die hun kinderen alleen nadat ze reeds te slapen lagen. Hij vraagt “dat de burgerij de werkstakers ondersteunen, opdat zij toch dagelijks, door vermindering van werkuren, eens hunne kinderen zouden mogen omhelzen”.

Naarmate de staking voortduurde, verhoogden de stakers hun inspanningen. Op vrijdag 13 mei kwamen ze op de Garenplaats samen en trokken vandaar in stoet naar de *Valentino*. Onder de liederen die ze zongen hoorde men vooral het nieuwe, uit Aalst overgewaaide refrein:

Veel liever
Veel liever
Drie jaar in den bak
Dan te werken
Als een verken
Voor de bazen hunnen zak

en verder de *Stemrechtmarche* en *Leve de Algemene Werkstaking*.

Een aantal gemotiveerde arbeiders gingen reeds van ‘s morgens drie uur op tocht om “onverschillige stielgenoten beleefd aan te spreken en uit te nodigen om mee te strijden”. De politie deed echter haar best om aan de Dampoort en de Brugse Poort werklieden te beletten zich naar de stakersbijeenkomsten te begeven.

De patroons zaaiden tweedracht in de rangen van de metselaars door hen in te delen in twee soorten: zij die het ganse jaar bij hen werkten en zij die enkel in het seizoen bijsprongen. De eersten wonnen reeds vòòr de staking 34 centiemmen per uur en zij waren tegen de staking.

Een tweede probleem was de financiering van de actie. Reeds na een paar dagen begonnen de stakers geldgebrek te lijden. Men poogde met allerlei middelen geld in te zamelen: zo ging men rond, ook buiten Gent, met blikken bussen waarin men de burgerij en de buitenlieden vroeg een kleine bijdrage te deponeren.

Op een van de meetings werd ook aangekondigd dat een werkmán een lied op de staking had gemaakt en dat hij het na de vergadering zou voorzingen “opdat allen het zouden leeren”. Op 18 mei lezen we dan: “De onderstand (d.i. de

steun) komt goed binnen, de liedjes worden goed verkocht en alles laat toe te hopen dan niemand een boterham zal moeten missen in den strijd". Vermoedelijk werden de zo-even genoemde liederen dus ook gebruikt bij de geldinzamelingen.

Maar het mocht allemaal niet baten. Op woensdag 25 mei kwam er een einde aan de staking. Geen enkele van de objectieven werd verwezenlijkt: de mislukking was compleet.

Zoals gezegd werden bij deze staking gelegenheidsliederen "gecomponeerd" en gezongen. Eén ervan, langs één zijde gedrukt op een strook papier, vermeldt onderaan dat het geschreven (wellicht ook gezongen) en in alle geval werd "verkocht ten voordeele der stakende metsers"(2). Het is het werk van P(aul) De Snerck, Ottergemse Steenweg 286, een sterk sociaal geëngageerde zanger van wie wel meer dergelijke liedteksten tot ons zijn gekomen, maar over wie verdere gegevens mij niet bekend zijn.

De tekst ervan laten we hier volgen:

De Werkstaking der Gentsche Metsers

Zangwijze : Hetgeen wij eischen
Moet men geven.

1

Op Metsers, op, genoeg gebukt!
Als slaven reeds te lang verdrukt
Men moet het halem (3) nederleggen
En eischen beter lot
Ons lijden is voorwaar te groot!

Refrein

Burgerij,
Steunt ons vrij.
Want 't zijn wij
Die maken kasteel, paleis en kerken.
Rein, gezond,
Lang of rond
Terwijl w' als hond
Behandeld slechter als een verken

(2) U. Gent, *Vliegende Bladen*, Tweede Reeks, Doos M5. Het lied werd gedrukt te "Gent, Samenw. "Volksdrukkerij", Speldenstraat 7".

(3) *halem*: alaam, gereedschap.

Wij staken moedig thans het werken
Voor minder uren, grooter loon
Dus, wie ons steunt, verricht (sic) iets schoon!

2
Wij eischen ook als slaven al
Verzekering tegen ongeval
En vrij van reis en andere kosten,
Voor werk buiten de stad gevergd
En vrij van tyrannij zoo sterk.

3
Van als mens komt uit krot of hut
Wroet men al in riool of put
Het vuilste werk passeert ons handen
'wijl baas steeds op 't gemak
De vrucht van 't zweet vrij steekt op zak.

4
Men noemt ons dronkaards schaamt'loos
Dat krijgt men hier voor onzen kroos (4)
Van hen die op ons krachten leven
En maag en buik doen goed
Terwijl men zwoegt met drooge kroet (5).

5
Van als den dag komt in de lucht
Trekt men naar 't werk met bange zucht
Een enkel maal op gansch de week
Ontgaat het juk ons le'en (6)
Als wij ons kinderen slaaploos zien.

6
De bazen lachten, maar vol wraak
Als men van werkstaking sprak
Daarvan zou men wel bang wezen,
En spotten met ons wil
En daar, op eens het werk ligt stil!

(4) kroos: beloning (eigenlijk: interest op geldbelegging).

(5) kroet: harde korst brood.

(6) le'en: ledematen, lijf.

Uit de inhoud blijkt duidelijk dat het lied bedoeld was om geld in te zamelen. Het vraagt de burgerij om financiële steun. De volgende strofen vatten de eisen van de stakers samen en brengen zelfs even het verwijt ter sprake als zouden metselaars dronkaards zijn, een “schaamt’loze” aantijging zo heet het. Met nadruk wordt gesteld dat de lange werktijd ervoor verantwoordelijk is dat de metselaars alleen op zondag hun kinderen niet slapend aantreffen. Als tijdsdocument verdient het lied van Paul de Snerck zeker even onze aandacht. De beschreven toestanden en de historische achtergrond herinneren ons eraan hoe enorm de sociale toestanden in één eeuw tijd zijn geëvolueerd, welke grote afstand sindsdien is afgelegd, en... in welke mate de inflatie heeft toegeslagen!

W.L. BRAEKMAN
